

11 juni Amsterdam, Concertgebouw
(Grote Zaal), 20.15 uur

NCRV/NOS Radio productie

Radio Kamerorkest

Ernest Bour *dirigent*
Theophil Maier *tenor/spreekstem, Knobloch*
Anne Haenen *mezzo-sopraan, Carolina*
bariton (wordt niet ingevuld), Jackson
Jongenssopraan van de Koorschool
St. Bavo Haarlem

16 leden van het Omroep Kamerkoor
Het Omroepkoor
Peter Serpenti
Roberto Schnorrenberg
Melvin Margolis
Robin Gritton

koordirigent
co-dirigent
co-dirigent
co-dirigent

Klaus Huber 1924 **"Erniedrigt - Geknechtet - Verlassen
- Verachtet..."***
*naar teksten van Ernesto Cardenal,
Florian Knobloch, Carolina Maria
de Jesus, George Jackson*

*voor 16 stemmen (mezzo-sopraan,
tenor/spreekstem, jongenssopraan),
koor, orkest en geluidsband*

1979/1981

*opgedragen aan Ernesto Cardenal
en Ernest Bour*

*gecomponeerd in opdracht van de
NCRV*

*eerste uitvoering
rechtstreekse quadrofonesche uitzending via Hilversum 1 en Hilversum 2

Und nachdem er die Tiere gezähmt hatte,
erfand der Mensch
das Zähmen des Menschen.
Den Feind nicht töten: ihn arbeiten lassen.
Die Sklaverei als Basis der Industrie und der Anhäufung
des Kapitals.

Ernesto Cardenal
Uit: Orakel über Managua

Klaus Huber

1924: geboren in Bern op 30 november.
Middelbare school in Basel en lerarenopleiding in Küsnacht (Zürich), twee jaar leraar in het Zürcher Oberland.
Muziekonderricht aan het Conservatorium van Zürich bij zijn peetvader Willy Burkhard (compositie en muziektheorie) en viool bij Stefi Geyer.
Tijdens de winter van 1955/56 aanvullend onderricht bij Boris Blacher in Berlijn.

Jarenlang vioolleraar aan het Conservatorium van Zürich.
Later docent muziekgeschiedenis aan het Conservatorium van Luzern.
1964: leraar compositie en instrumentatie aan de Musikakademie der Stadt Basel, vanaf 1968 ook leraar in de meesterklas.

1973: opvolger van Wolfgang Fortner aan de Musikhochschule in Freiburg/Breisgau, als leider van de compositieklas en van de Studio für neue Musik.

Als leraar zette hij zich onvermoeibaar in om zijn studenten onmiddellijk met de praktijk in contact te brengen. Tot de vele componisten die bij hem hebben gewerkt behoren Brian Ferneyhough, Wolfgang Rihm, Hans Wüthrich, Jukka Tiensuu, Gerald Bennett, Peter Jan Wagemans, Ulrich Gasser en Youghi Pagh-Paan.

President van de Zwitserse Toonkunstenaars Vereniging.

Jurylid bij verscheidene festivals van de International Society for Contemporary Music.

Jurylid bij de Internationale Compositieconcoursen van de Stichting Gaudeamus.

In Bilkthoven leider van verschillende analysecursussen.

Oprichter en leider van de Internationale Componistenontmoetingen in Boswil.

Prijzen en onderscheidingen:

1959 1ste prijs voor kamermuziek van de ISCM ("Des Engels Anredung an die Seele")

1962 Medaille van de Arnold Bax Society London

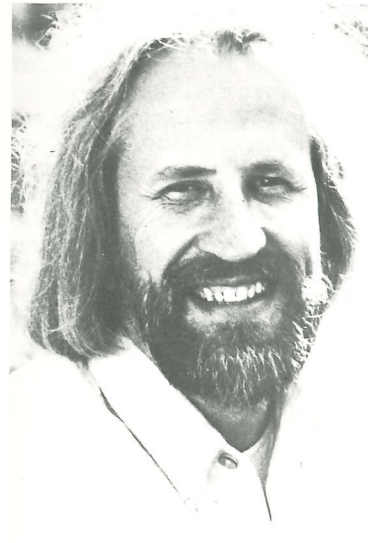
1965 1ste prijs op het concours voor orgelmuziek van het Kulturwerk Nordhessen ("In te Domine speravi")

1968 muziekprijs van het Kanton Bern

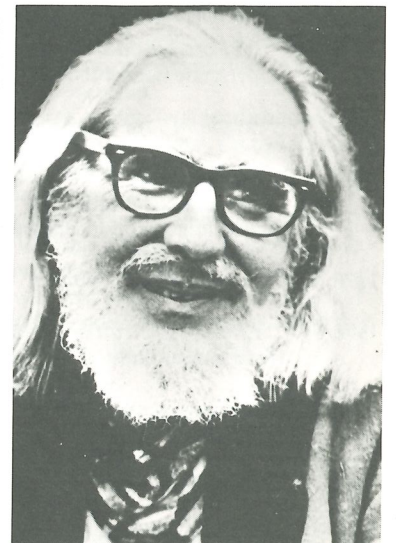
1970 Beethovenprijs van de stad Bonn ("Tenebrae")

1975 Componistenprijs van de Zwitserse Toonkunstenaars Vereniging

1978 Kunstprijs van de stad Basel

Klaus Huber

Ernesto Cardenal

Ernesto Cardenal

In 1925 geboren in Granada (Nicaragua) uit een gegoede patriciërsfamilie van oude Spaanse oorsprong. Een paar jaar van zijn jeugd bracht hij door in León (Nicaragua) en begon daar al jong te dichten. In Mexico en de USA studeerde hij filosofie en literatuur en aan de Columbia University New York promoveerde hij op "Verlangen en taal in de nieuwe lyriek van Nicaragua". Bovendien verdiepte hij zich in de nieuwe lyriek van Noord-Amerika en onderging hij een sterke invloed van Ezra Pound.

In 1957 trad hij in bij de Trappisten in het klooster Gethsemany (Kentucky); hij was novice onder de dichter-monnik Thomas Merton. Toen hij deze communiteit twee jaar later verliet, onderhield hij verder heel nauwe contacten met Thomas Merton, tot deze in 1971 stierf. Hij verbleef tijdelijk in Cuernavaca (Mexico), studeerde theologie in Medellín (Colombia) en keerde tenslotte naar zijn vaderland terug. In 1965 werd hij tot priester gewijd. In 1966 stichtte hij een christelijke commune op het eiland Mancarron, een van de Solentiname-eilanden in het Grote Meer van Nicaragua.

In 1977 werd de commune door de Guardia Nacional bezet; de goederen werden volkomen verwoest. Na een periode van ballingschap keerde Cardenal in 1979 naar Nicaragua terug, waar hij sindsdien minister van cultuur is.

Klaus Huber - recente werken

- 1970/71 "...inwendig voller figur..." für Chorstimmen, Lautsprecher, grosses Orchester und Tonband
- 1971 "Hiob 19" für Chorstimmen und 9 Instrumentalisten
- 1972 "Ein Hauch von Unzeit" für I Flöte, II Klavier, III variable Besetzung, IV Sopran, V Viola, VI Gitarre
- 1972 "Ausgespannt", geistliche Musik für hohen Bariton, 5 Instrumentalgruppen, Schlagzeug, Orgel, Lautsprecher und Tonband
- 1972/73 "Jot oder..." ,dialektisches Opernfragment
- 1973/74 "Turnus" für I Dirigenten, I Inspizienten, Sinfonieorchester und Tonband
- 1974/75 "Im Paradies oder der Alte vom Berge", fünf schematische Opernakte über einem grossen Orchester
- 1975 "Senfkorn" für Knabensopran, Oboe, Streichtrio und Cembalo*
- 1975 "Schattenblätter" für Bassklarinette, Cello und Klavier oder Bassklarinette und Klavier oder Cello und Klavier oder Bassklarinette und Cello oder für Klavier allein
- 1976 "Transpositio ad infinitum" für ein virtuosos Solocello
- 1976/77 "Erinnere Dich an G..." für Kontrabass solo und 17 Instrumentalisten
- 1976/77 "...ohne Grenze und Rand..." für Viola solo und kleines Orchester
- 1977 "Oiseaux d'Argent" pour flûte seule ou/et 2 flûtes/3 flûtes
- 1978 "Lazarus I/II", Brosamen für Cello und Klavier*

1978/79 "Ich singe eind Land, das bald geboren wird..." für 17 Instrumentalisten und einfaches Tonband*

1979 "Beati pauperes I" für Flöte, Viola, Klavier und kleines Schlagzeug

1979 "Beati Pauperes II", Kontrafaktur nach zwei Motetten von O. di Lasso für kleines Orchester, 7 Einzelstimmen (ad. lib.) und separaten a cappella-Chor*

1979/81 "Erniedrigt-geknechtet -verlassen -verachtet"*

*op tekst (of geïnspireerd door tekst) van Ernesto Cardenal.

In het werk van Klaus Huber cirkelen tekst en muziek beide voortdurend om vaste punten heen, ontvouwen zich en worden langdurig uitgesponnen. We hebben hier te maken met een "fortwährende Umwandlung des sich Gleichenden", een ononderbroken verandering van iets dat zichzelf gelijkt. Typisch voorbeeld daarvan is de wijze waarop Huber tekst en muziek geordend heeft in het groots opgezette Augustinus-Oratorium "Soliloquia", met name in de omspelingen van de koraalversregels in de Litanía instrumentalis. Dit soort aanhoudend voortspinnen, dit voortschrijden met kleine en minimale stappen, dit moment van creatief mediteren over een zelfopgelegd beeld mag absoluut niet vergeleken worden met de Oosterse pelgrimstochten van allerlei jonge componisten die als kritiekloze toeristen toevallige stukken geestelijk niet of nauwelijks toegankelijk cultuurgoed uit hun verband rukken en weer aan elkaar lappen, onder het voorwendsel van een vermeende geestelijke verwantschap.

Bij Huber vinden we geen statische muziek zonder ontwikkeling, maar snelle en zelfs buitengewoon contrastrijk verlopende ontwikkelingsprocessen. Huber's muziek krijgt sterke impulsen uit teksten die geënt zijn op bijbelse, middeleeuwse, barokke en vaal mystieke voorstellingen. Maar het zou een werkelijk valse voorstelling van zaken zijn om achter de muzikale transpositie van de "Soliloquia" van Augustinus of van de "Apocalyps" van Johannes een wereldvreemde femelaar te vermoeden, laat staan een ideologisch bezeten wereldverbeteraar.

Over de mogelijkheid om muzikale structuren inhoudelijk te laden heeft Huber zich duidelijk uitgesproken:

"Ik heb altijd geloofd en doe dat ook nu nog, dat muziek zich inhoudelijk legitiem kan begeven op het terrein van godsdienst en geloofszaken, zolang dat zeer algemeen blijft. Dat wil dus zeggen zolang er geen sprake is van ideologie. Van dan af wordt muziek bekentenismuziek."

Een geëngageerde bekentenis dan? Ja, dat wel, echter "zonder de bedoeling om daarmee sociale structuren te willen veranderen. Ik maak geëngageerde muziek om de gevoelsbeleving en het bewustzijn van de luisteraar door schokwerking en turbulente expressie te veranderen."

Bekentenissen blijven pas geloofwaardig als ze de weerspiegeling zijn van artistieke waarachtigheid en eerlijkheid. Wat dat betreft staat het "Non Finis" achter de laatste noten van "...inwendige voller figur..." voor de bekentenis dat de muzikale vormgeving van deze beklemmende visioenen uit de Apocalyps voorlopig de kern der zaak niet raakt. Een teken van moed dus om ze de baas te worden, en bepaald geen teken van gelaten zwakte.

Klaus Schweizer (1978)

Koor

Mein Gott...My God...Dios
 mio ...ERNIEDRIGT.
 GEKNECHTET...Why...
 por qué...warum...GEKNECHTET..

Why hast thou... forsaken...
 Warum hast du... VERLASSEN...
 Me has aban...

Hast du mich verla...
 Me has... thou forsaken...
 VERACHTET...VERACHTET..

mich verlassen... ERNIEDRIGT..
 abandonado..forsaken..
 VERLASSEN...forsaken..
 a-ban -do -na -do

GEKNECHTET..Why..why..
 me rodean los tanques..
 Panzerwagen..por qué..

VERLASSEN..Maschinengewehre..
 por qué me has aban..
 Maschinengewehre zielen auf
 mich...mich verlassen..Estoy
 apuntado..

mich verlassen..forsaken
 me..VERLASSEN..Stacheldraht
 schliesst mich ein..y cercado de
 alambradas..elektrisch geladener
 Stacheldraht..

me has abandonado..
 man hat mir eine Nummer
 eingebrannt..VERLASSEN..VER-
 ACHTET..me tatuaron un
 número..VERLASSEN...

Koor

..hinter
 Drahtverhauen..ERNIEDRIGT..y se
 repartieron mis
 ropas..VERLASSEN..abandonado..

Dios mio..nackt brachte man mich
 in die Gaskammer..me han llevado
 desnudo a la cámara de gas..
 Warum..por qué..

Solostimmen

Ay...My God..Mein Gott...
 Why hast thou..forsaken..Warum
 hast du..VERLASSEN...Me has
 aban...

**A "Die Luft!..Staub,Qualm,Russ..."
(Solostimmen en Knobloch)**

..die Luft! Staub, Qualm, Russ, Russ...billiger,
 dreckiger Schrott. . . .
 geschmolzener dreckiger Schrott; die Luft!
 Qualm,Qualm,Russ..Luft so dick..Dreck,
 Dreck..(weitere Einzelstimmen)..wenn der Alte
 irgendwo billig dreckigen Schrott..die Gesichter der
 Kollegen...
 die Luft so dick, dass wir die Bude verlassen mü...die
 Gesichter..die Luft..
 ...Dreck, Dreck! drüber Schweissrinnsal..
 russbedeckt..Schweissstropfen kullern..
 Schweissrinnsal..drüber Dre..
 die Gesichter. Schicht Dreck,Dreck drüber
 Schweissrinnsal..russbedeckt..Schweisströpfen...

B "Schweisstränen" (Solostimmen)

Schweissstropfen kullern, je weiter die Schicht
 fortschreitet..der ganze Körper feucht, glitschrig,
 grünlich von Kupfer-oxyden, sagt man uns. Man sprüt
 die Schweisstränen, der ganze Körper
 russbedeckt..SCHWEISSTRAENEN..

C "Glaubt mir, Leute..."**(Knobloch en Solostimmen)**

Glaubt mir, Leute! nicht immer kann man vermeiden,
 dass Metall spritzt..Metalltropfen schwirren aus der
 Kump..meine Hände in den Handschuh..
 Glaub mir, Leute!..Metalltropfen schwirren..meine
 Hände..Glaubt mir, Leute..die Spuren der
 Arbeit..glaubt mir, glaubt mir!

D "Je weiter die Schicht fortschreitet..."**(Solostimmen)**

der ganze Körper feucht, glitschrig.. je weiter die
 Schicht fortschreitet..Rotguss..etliche Promill Phosphor
 fressen sich in die Haut...

(Knobloch)

Glaubt mir, Leute, die Verbrennungen an an den
 Füßen..Rotguss..etliche Promille Phosphor fressen sich
 in die Haut...die Wunden..Glaubt mir, Leute!..

E "Die Wunden..." (Solostimmen)

Wunden..die Wunden..die Schmerzen..

Dreck,Dreck drüber Schweissrinnsal, je weiter die
 Schicht fortschreitet..die Verbrennungen an den
 Füßen..der ganze Körper russbedeckt..(Knobloch) die
 Wunden..die Beine schmerzen und schmerzen.

Solostimmen (hier: Knobloch)

ich möchte schreien, schreien..wenn nur die Luft..wenn
 nur die Hitze..

die Verbrennungen wollen nicht heilen. sie fressen sich
 in die Haut..Die Beine schmerzen und schmerzen..wenn
 nur die Luft...wenn nur die Hitze erträglicher.. wenn
 die Beine besser hal (ten würden)

**F "Die Luft verpestet, die Kehle trocken..."
(Knobloch en Solostimmen)**

..die Luft verpestet, die Kehle trocken..
 Zigarette schmeckt nicht..
 ein kaum beschreibbarer süsslicher Geschmack..
 Glaub mir, Leute, glaubt mir..

GEKNECHTET...nackt..VERLASSEN..grito toda la
 noche..forsaken..agonizo..agonizo bañado de
 sudor..VERLASSEN..forsaken..nackt..en la cámara de
 torturas..Folterkammer..warum hast du..

VERACHTET..Nackt brachte man meine Kräfte schwinden...
 mich in die Gaskammer..
 ERNIEDRIGT..desnudo..mich
 verlassen..abandona..

Uit: Ernesto Cardenal
 "Salut 21"

**G "Hinter mir fühle ich eine unsichtbare Macht..."
(Knobloch en Solostimmen)**

Glaubt mir! immer öfter hab' ich so ein Gefühl, als ob
 man mich wie einen alten Lappen wegschmeissen
 wird..hinter mir fühle ich eine unsichtbare Macht..

Uit: Florian Knobloch, Giesereiarbeiter,
 in: „Ihr aber tragt das Risiko“, Rowolt,
 Hamburg 1971)

Freedom..die Freiheit..la libertad..

Uit: Psalm 12 (vertaling Dorothee
 Sölle)

*ook in de landstaa!

Foltering in Nicaragua

Steht alle auf!

ARMUT, HUNGER, HUNGER..
CAROLINA (Mezzosopraan)

Levantei nervosa. Com vontade de morrer.
Já que os pobres estão mal colocados, para que viver?

Deixei o leito as 5 horas.
or pardaas já estão iniciando a sua sinfonia matinal.
As aves deve ser mais feliz que nos..que nos favelados que deitam e não dormem porque deitam se sem comer.

Aqui na favela quase todos lutam para viver.
Mas quem manifesta o que sofre é só eu.
E faço isto em prol dos outros

A injustiça...

"HIER BEGINNT ACAHUALINCA..."
(Solostemmen, in groepen)

Allí empieza ACAHUALINCA, las casas de cartón y latas donde desembocan las cloacas...Hier beginnt Acahualinca..
Hütten aus Pappe und Wellblech..wo die Kloaken münden..
Calles oliendo a cárcel ese olor característico de las cárceles,a mierda y orines rancios..Strassen, die nach Gefägnis riechen, dieser typische Geruch der Gefängnisse nach Scheisse und ranzigem Urin..
casas de bolsas de cemento latas de gasolina ripios trapos viejos
Allí acaban la cloacas..
..Llanura...zopilotes en palos secos..

(twee altstemmen)
17 de maio..17. Mai..

Ich bin nervös aufgestanden. Ich wollte sterben. Da die Armen nun einmal schlecht dran sind, warum soll man Leben?

(solostemmen)
Allí Acahualinca las casas de cemento latas de gasolind ripios trapos viejos..
(la luna riela sobre la mierda)
(der Mond flimmert über der Scheisse)

19 de maio..19. Mai..
Um fünf bin ich aus dem Bett..
Die Spatzen beginnen schon zu zetern..

Die Vogel sind glücklicher als wir/ die Welt der Vögel ist besser als die der Flavelados, die zu Bett gehen ohne zu essen.

Acahualinca Ilanura de latas papeles plastico vidrio..Ebene von Blechdosen Papier Plastik Scherben..esqueletos de autos..

Aber nur ich sage was ich leide.

Ich tue es zum Wohle der Andern.

Viejas agachadas sobre las tripas que arroja el rastro espantando los zopilotes..
Alte, gebeugt über Därme, Abfall des Marktes
(Allen)

Die Ungerechtigkeit!..La injusticia!
Acahualinca..Allí los niños de ojitos virados los niños enclenques desmirriados lempos mayates..Kinder mit glasigen Augen, kränkliche mickrige elende ausgemergelte Kinder..

(allen)
La injusticia!
Allí Acahualinca..der Mond flimmert über der Scheisse..la luna riela sobre la mierda..

Como é horrível ver um filho comer e perguntar:
Esta palavra "tem mais?" fica oscilando dentro do cerebro de uma mãe que olha as panela e não tem mais.
Quem governa o nosso Pais é quem tem dinheiro, quem não sabe o que é fome..quem não sabe o que é dor, e a aflição do pobre.
Se a maioria revoltar-se, o que pode fazer a minoria?

Eu estou ao lado do pobre, que é o braço. Braço desnutrido.

(CAROLINA, mezzo-sopraan)
Isto não pode ser real num país fértil igual ão meu!

Não tomei café.
Ia andando meio tonta.
A fome nos faz tremer.
A FOME NOS FAZ TREMER.
Comecei sentir a boca amarga.
Pensei: Já não basta as amarguras da vida?
Eu via o céu, as árvores, as aves, tudo, tudo amarelo

Schrecklich, ein Kind essen zu sehen und die Frage zu hören: ist noch mehr da?

Schrecklich, ein Kind essen zu sehen und die Frage zu hören: ist noch mehr da? (dieser Text immer wiederholt bis)
Ich stehe auf der Seite der Armen. Sie sind der Arm.

(2 altstemmen / solostemmen)
Das darf nicht wahr sein in einem so fruchtbaren Land! /in einem Land wie meinem!

Acahualinca..vi un papayo en una calle como un milagro en aquel horror..ich sah einen Papayabaum wie ein Wunder an einer der Strassen..los rostros de la gente sonrientes pero cubiertos de moscas.. die Gesichter der Menschen, lächelnd, doch schwarz von Fliegen..sobre techos de cartón y ripios un lago de tarjeta postal

(4 altstemmen)
26.Mai. Mir ist schwindlig. Der Hunger macht uns zittern. Im Mund schmeckt es bitter. Ich sehe den Himmel, die Bäume, die Vögel. alles gelb..

(Alle)
Acahualinca..En la costa del lago los niños juegan haciendo hoyitos con un palito a quién saca más moscas de su hoyito..Am Ufer spielen Kinder..El chanco y el chavalo panzon en el mismo charco.. Schwein und dickbäuchiges Kind in derselben Pfütze..Allí los niños de ojitos virados, los niños enclenques desmirriados ..Acahualinca..la injusticia!..die Ungerechtigkeit!..Kinder mit aufgeblasenen Bäuchen..el estomago soplado y canillas como palillos
(4 altstemmen)
3 de Julho. A filha de Dirce morreu. Era duas gemeas..Dirces Tochter ist gestorben. Es waren Zwillinge. Sie hat wiederholt Zwillinge zur Welt gebracht. Voriges Jahr ist ein Zwillingpaar gestorben. Der Junge an einem Tag und das Mädchen am folgenden. UND JETZT STIRBT WIEDER EIN KIND.
-ACAHUALINCA!-

"Y cuando va cayendo la tarde él va buscando la calentura como tierra que es un contento"(dieser Text weiter bis)

Ich habe einen Löwenhunger. Wieder gehe ich zum Abfallhaufen.

Allí empieza ACAHUALINCA las casas de cartón y latas..ACAHUALINCA..donde desembocan las cloacas..los niños..LA INJUSTICIA..ACAHUALINCA..oliendo a cárcel..ACAHUALINCA..mierda y orines rancios..wo die Kloaken münden..LA INJUSTICIA!
30.Juli

Fiquei olhando a minha filha
sorrir.
Porque eu já não sei sorrir.

(2 altstemmen)

Hier in der Favela ist wieder ein Kind
gestorben. Es war zwei Monate alt. Wenn
es leben würde, würde es...
(dieser Text in der Landessprache gespro-
chen, unbegleitet)

Carolina Maria de Jesus:
uit: "Quarto de Despejo"

Ernesto Cardenal:
uit: "Oraculo sobre Managua"

GEFANGEN, GEFOLTERT...

(April 1970) Dear Fay,...I was saying that the great majority of the people who live in this area of the state and seek their employment from this institution have overt racism as a traditional aspect of their characters. That is O Wing, Maximum Security Row, Soledad. There has been one white man only to go through this O Wing experience without losing his balance, without allowing himself to succumb to the madness of ribald, protrusive racism. It destroys the logical processes of the mind, a man's thoughts become completely disorganized. The noise, madness streaming from every throat, frustrated sounds from the bars, metallic sounds from the walls, the steel trays, the iron beds bolted to the wall, the hollow sounds from a cast-iron sink or toilet. The smells, the human waste thrown at us, unwashed bodies, the rotten food. When a white con leaves here he's ruined for life. No black leaves Max Row walking... The broken men are so damaged that they will never again be suitable members of any sort of social unit. Everything that was still good when they entered the joint, anything inside of them that may have escaped the ruinous effects of black colonial existence - is gone when they leave. - This camp brings out the very best in brothers or destroys them entirely. But none are unaffected, None who leave here are normal. If I leave here alive, I'll leave nothing behind. They'll never count me among the broken men, but I can't say that I am normal either. I've been hungry too long. I've gotten angry too often. I've been lied to and insulted too many times. They've pushed me over the line from which there can be no retreat. I know that they will not be satisfied until they've pushed me out of this existence altogether. I've been the victim of so many racist attacks that I could never relax again. My reflexes will never be normal again. -This is not the first attempt the camp has made to murder me. I look in myself at the close of every one of these pretrial days for any changes that may have taken place. I can still smile now after ten years of blocking knife thrusts and pick handles; of anticipating the faceless sadistic pigs, reacting for ten years seven of them in Solitary. I can still smile sometimes, but by the time this thing is over I may not be a nice person..I'm going to lay down for two or three hours, perhaps I'll sleep...

SEIZE THE TIME.

(from "The Prison Letters of George Jackson",
Soledad Brother, Jonathan Cape and Penguin
Books, 1971)

(teilweise simultan, teilweise dazwischengeschoben)

"Verdammt du, warum gestehst du nicht?" - Sie binden mir wieder die Beine
zusammen..."Willst du nicht gestehen? Jetzt also länger." Ich schreie um Gnade. Wieder ins
Wasser - "Sauf es", sagte Coronel Somoza Debayle, "ist es nicht dein eigenes Blut? Es wird dir
schon nicht schaden..."
(Ernesto Cardenal, uit "Orakel über Managua")

"Schlagt mich nicht...schlagt mich nicht..."Ay Mamita", sie schlagen mich tot!" - Das Gesicht eine
einzigste Masse. Naseaugenstim eine einzige Masse. - "Schlagt...schlagt...schlagt ihn
tot!...Schlagt!...Schlagt!...Schlagt fester! Schlagt den Hundesohn tot...Schlagt ihn tot...Lasst ihn nicht
leben..."Die Söldner hatten elektrische Drähte. Es war nackt im Wasserbecken. Schlagt...Schlagt
mehr...Schlagt...Schlagt ihn tot...Schlagt ihn tot...Er selber schlug mit Drahtbündeln. Und er trat
ihn. Er trat ihn aufs Herz. Ich schlage dich tot Hundesohn. Und Der Major nahm ein Stahlseil
und hieb es ihm über den Nacken, er rannte und fiel 15 Meter weiter zu Boden. Er kroch weiter
und blieb tot in der Latrine liegen. Die Leiche des Jungen warfen sie in den Krater des Masaya...

(Ernesto Cardenal, uit "Nationallied für Nicaragua")

**"STEHT ALLE AUF, AUCH DIE TOTEN" (LAS
CAMPESINAS DEL CUA)**

(Koor)

Voy a hablarles de los gritos del
Cuá
..gritos de mujeres como de parto..
Schreie wie von Frauen in den
Wehen.

Levántense todos también los
muertos
...Steht alle auf, auch die Toten
...El pueblo nunca muere...das Volk
stirbt nie

Muchos han oído estos gritos del
Cuá
gemidos de la Patria como de parto
..Wimmern des Vaterlandes in
Wehen..

Y los gritos de los segadores hasta
los oídos del Dios de los Ejercitos..
Und die Schreie der Schnitter bis
zu den Ohren des Herrn der Heer-
scharen..

(Spreekkoor)

María Venancia de 90 años, sorda,
casi cadáver grita a los guardias
no he visto muchachos..
Armanda Aguilar/ Angela García/
Cándida/ Estebana..
no he visto muchachos..

La masa se levanta..der Teig geht
auf...mit der Hefe geht der Teig auf
..con la levadura la masa se levan-
ta. El gran pan se eleva..

(gezongen)

las mejillas brillantes de llanto
las trenzas mojadas de llanto..
Emelinda Hernández de 16

(gesproken)

Pero SÍ han visto
sus sueños son subversivos..
aber sie haben sie DOCH gesehen
ihre Träume sind subversiv

(Sprechgesang)

Pero SÍ han visto
barbudos, borrosos en la niebla
rápidos
pasando un arroyo
ocultos en la milpa
apuntado
(como pumas)
saliendo de los pajonales!
pijeando a los guardias
viniendo al ranchito
(sucios y gloriosos)...

Ernesto Cardenal
uit: "Las campesinas del Cuá"

(Solostemmen)

...nunca...muere...
(unterdrückte Stimmen)

El pueblo...nunca...muere...

El pueblo nunca muere..Patria
libre..
o morir..morir..

El pueblo nunca muere..Patria libre
o
morir..la tierra común como al sol y el
agua..

"AUSBRUCH I"

A desalambrar!..Reisst die Zäune
ein!..
Steht alle auf!..Levántense todos..
La tierra común como el sol y el
agua..
Die Erde allen gemeinsam..

"AUSBRUCH II"(Allen)

Steht alle auf, auch die Toten!..Levántense todos
también los muertos! .. que se levanten todos! ..
A desalambrar! .. Das grosse Brot erhebt sich .. el
gran pan se eleva .. La tierra común .. La tierra es
de todos, no de los ricos! .. Die Erde gehört allen,
nicht den Reichen! .. Patria libre o morir! ..

Ernesto Cardenal,
uit: "Oraculo sobre Managua", "Canto nacional"
"Epístola a Monseñor Casaldáliga".

ab. Falsch

ERNESTO CARDENAL

DIE BAUERINNEN VON CUA

(deutsch von Annelise Schwarzer de Ruiz)

CHOR:

→ 2. Teil IV:

< STEHT ALLE AUF,
AUCH DIE TOTEN >

- 1) spanisch
deutsch +
spanisch Ich will euch jetzt von den Schreien in Cuá erzählen] 447
Schreie wie von Frauen in den Wehen
- 3) sp. María Venancia, 90 Jahre, fast schon eine Leiche
schreit den Soldaten zu ich habe keine Jungen gesehen
sp. (Einschlüsse)
Amanda Aguilar, 50 Jahre,
mit ihren Töchtern Petrona und Erlinda
ich habe keine Jungen gesehen
sp. (Einschlüsse)
wie in Wehen
- 3) 3x sp. -Drei Monate eingesperrt in einer Kaserne in den Bergen -
Angela García, 25 Jahre und sieben Kinder
sp. Candida, 16 Jahre, stillt ein Mädchen
winzig und unterernährt
- 2) sp. Viele hörten die Schreie von Cuá
d. sp. Wimmern des Vaterlandes in Wehen
- 3) sp. Als sie aus dem Gefängnis kam, gebar Estebana García, vier
Kinder, einen Sohn. Sie musste ihre Kinder
einem Gutsbesitzer schenken. Emelinda Hernández, 16
Jahre,
a) die Wangen glänzend vom Weinen
b) die Zöpfe nass vom Weinen...
- 4) nur Frauen
chor Gefangen in Tazua als sie von Waslala kamen
der Mais in Blüte und schon gross die Quisquisques
die Streifen drangen in die Hütten und kamen mit den
Gefangenen
heraus
Estaban setzten sie in einen Hubschrauber
und kamen zurück ohne ihn...
Juan Hernández holte die Wache
eines Nachts, und er kehrte nicht zurück
In einer anderen Nacht holten sie Saturnino
und keiner sah ihn je wieder... auch Chico González
holten sie ab
und so fast jede Nacht
zur Stunde in der die Cocorocas rufen
Matilde abortierte im Sitzen
nachdem sie sie die ganze Nacht nach den Guerrilleros gefragt
hatten

(Die Bäuerinnen von Cuá)

- 2 -

Die Cándida rief ein Soldat
komm wasch mir die Hose
aber er wollte etwas anderes
(Somoza lachte von einem Bild wie eine Alka-Seltzer-Reklame)
Es kamen noch Schlimmere auf einem Militärwagen
Drei Tage nach ihrer Abfahrt gebar Cándida ihr Kind
Dies ist die Geschichte der Schreie von Cuá
traurig wie der Gesang der Cocorocas
die Geschichte die die Bäuerinnen von Cuá erzählen
weinend erzählen
als ob sie hinter dem Nebel ihrer Tränen ein Gefängnis sähen
und über dem Gefängnis einen Hubschrauber

"Wir wissen nichts von ihnen"

5) sp. Aber sie haben sie DOCH gesehen

6) d. ihre Träume sind subversiv

bärtig, verschwommen im Nebel

schnell

überqueren sie einen Bach

verdeckt vom Mais

zielen sie

(wie Pumas)

schleichen durch den Urwald

täuschen die Wachen

kommen zur Hütte

(schmutzig und glorreich)

Cándida, Amanda, Emelinda

in ihren Träumen viele Nächte

-mit ihren Rucksäcken -

und ihren Liedern vogelfrei

María Venancia, 90 Jahre alt

sie sehen sie des Nachts in ihren Träumen

in seltsamen Bergen

viele Nächte

die Jungen.

ganze
Chor,
vielfach
gehört-
geprochen
(spanisch)

"SENFKORN"

(Jongensstem - sopraan) (slechts met 5 instrumenten: Ob. VI.Va.Vc. Cemb.)

Verlier nicht die Geduld, wenn du siehst, wie sie Millionen machen.
Ihre Aktien sind wie das Heu auf den Wiesen..
Lass dich nicht beunruhigen von ihren Erfindungen
noch von ihrem technischen Fortschritt..
Den Führer, den du heute siehst, wirst du bald nicht mehr sehen,
du wirst ihn suchen in einem Palast
und nicht finden.
Die neuen Führer werden Pazifisten sein
und Frieden machen.

Onderstaande tekst in de landstaal gesproken.

HABITAT LUPUS CUM AGNO
ET PARDUS CUM HAEDO ACCUBAT
VITULUS ET LEO SIMUL MORANTUR

Die Grossmächte sind wie die Blumen auf den Wiesen
und die Weltmächte wie Rauch.
ET PUER PARVULUS MINAT EOS.
UND KUH UND BAER BEFREUNDEN SICH
UND WERFEN BEIEINANDER IHRE JUNGEN
UND STROH FRISST GLEICH DEM RIND DER LOEWE.

Ernesto Cardenal
uit: "Salmos"
Psalm 36(37)

Jesaia 11:6-7

TAGESANBRUCH " AMANECER (7 solostemmen, steeds afwisselend)

Ya están cantando los gallos. - Levántense du sus tapescos de sus petates. Sera hora de encender el fogon -Schon krähen die Hähne .. Ya ha cantado tu gallo comadre Natalia. Ya ha cantado el tuyo compadre Justo .. ha cantado el tuyo! .. Schön krähte der deine, Vetter Justo. - Steht auf von euren Betten, euren Matten. Es ist Zeit, das Feuer zu schüren .. La oscurana es más oscura pero porque viene el día .. Lasst uns die Herdfeuer blasen.
Levantate Chico .. Schüttet die Nachttöpfe aus.- Levántense de sus tapescos .. Bringt eine Oellampe, damit wir unsere Gesichter sehen .. Los sueños nos tenían separados en tijeras tapescos y petates .. Levantate Pancho.-
La noche ya se aleja ..seguida de sus ceguas y cadejos .. pero el despertar nos reúne .. Steh auf, Chico .. hay un potro que montar ..Los sueños nos tenían separados (cada uno con su sueño) ..Steh auf, Pancho .. hay que canalear un bote ..Pero el despertar nos reúne .. Die Träume trennten uns voneinander, auf unseren Strohsäcken, unseren Betten und Hängematten .. La noche ya se aleja .. Levantate Pancho Nicaragua, cogé el machete! hay mucha yerba mala que cortar! .. Schon schwindet die Nacht.. YO CANTO UN PAIS QUE VA A NACER .. Levantate vos y vos y vos ..das Erwachen vereint uns .. Delante de la luz va la sombra volando como un vampiro .. Steh auf, Pancho Nicaragua, nimm die Machete .. Levantate Pancho Nicaragua, cogé el machete y la guitarra .. Erhebt euch, du und du und du. -Ya ha cantado tu gallo compadre Justo - ya ha cantado .. Levantate .. Buenas dias les dé Dios! .. Levantate .. Schon schwindet die Nacht .. Levantate Pancho Nicaragua. - Ya están cantando los gallos.

Ernesto Cardenal
uit: "AMANECER"

Hier ist das Volk, in einer Reihe einfacher Gesichter, in dem vergessenen Konzert von Stimmen, die dieses Buch beschreibt, wo man, es gleichsam aus dem Schlamm hervorwühlend, auf das wahre Gesicht Nicaraguas stößt:
Ein barfüßiges Kind nimmt den Reisenden an der Hand und führt ihn von Ort zu Ort;
ein Fahrer legt den Arm um seine Schultern und lädt ihn zum Einstieg in seinen Landbus ein;
eine greise Lehrerin empfängt ihn hinter ihrer alten Nähmaschine, als habe sie schon lange auf ihn gewartet und gibt ihm zu trinken;
ein Bauernmädchen küßt ihn, bevor es aus dem Zug steigt;
ein anderes schenkt ihm Blumen, und wieder ein anderes lächelt ihm aus dem geöffneten Küchenfenster, das auf den Escondido-Fluß und den Urwald geht, zu; ein Schuhputzjunge im Hafen von Corinto spricht im strömenden Regen mit ihm über avantgardistische Dichtung;
ein anderer, der auf dem Boot *Silvia* als Teil eines Entgelts die Essenreste des Kapitäns verspeist, bietet dem Reisenden das einzige an, was ihm die Bedrängnis durch die Mächtigen in seinem Elend gelassen hat, seine Mutter;
ein blinder alter Mann, Rufus Flint, trägt seine Zweifel bis vor den Tod; ein Sandino-Soldat in Puerto Cabezas, der nur einen Schuh besitzt...
All diese Brüderlichkeit erfüllt die Luft wie mit einem unvergänglichen Duft, mit einer alles umfassenden Liebe. Ein Land voller Kinder, die nie Raumfahrer oder avantgardistische Dichter sein werden, wie sie vielleicht einmal geträumt haben, weil schon Legionen von

Schriftstellern, Philosophen, Ökonomen, Ingenieuren, Malern, Bildhauern, Erbauern von Brücken und Straßen, Schulen und Getreidespeichern vor ihnen auf der Strecke blieben und nun in der langen Nacht der Verbannten auf den Straßen umherirren.
Sie alle haben sich das Bewußtsein, Verbannte zu sein, bewahrt, diese ehrliche Unschuld - ohne dass Bewußtsein und Unschuld einander widersprechen müßten - diesen Willen zu lieben, der selbst aus ihren alltäglichen Handlungen spricht: wenn jemand willkommen geheißen oder verabschiedet wird, wenn man sein Haus, das keine Wände hat, für die Nacht anbietet, wenn man die armselige Mahlzeit zu teilen bereit ist. Diese Liebe ist das Ferment ihrer Revolution, ist ihre Empfängnisbereitschaft für Dichtung, die gleichzeitig Empfängnisbereitschaft für Revolution ist.

Sergio Ramirez (Nicaragua) 1975

Het volk van Nicaragua

"DAS VOLK STIRBT NIE" EL PUEBLO NUNCA MUERE

(16 solostemmen, koor)

(tekstontwerp, nog in bewerking)

Das Volk ist unsterblich. Lächelnd tritt es aus der Leichenhalle.
...ICH SINGE EIN LAND, DAS BALD GEBOREN WIRD.
Der See, an einigen Stellen blau, an anderen wie Silber und Gold.
Am Himmel fliegen die Reiher.

DAS VOLK STIRBT NIE.

(simultaan)

El pueblo es inmortal. Sale sonriente de la morgue.

...YO CANTO UN PAIS QUE VA A NACER.

El lago en partes azul, en partes

plateado y dorado. En el cielo

un vuelo de gareas...

EL PUEBLO NUNCA MUERE.

Ernesto Cardenal

uit "Oraculo sobre Managua"

"Canto nacional".

Erinnere Dich an G...

Erinnere dich an Gotama jüngling aus reichem hause
der so behütet wurde um nicht zu sagen verummumt
dass er mit 18 jahren auf einem spaziergang durch den park
unheilbar erschrak für sein leben
er sah dort vier figuren
die man auch dir gerne versteckt
die krankheit
den hunger
das alter
den tod...
Der nun von dem ich dir erzählen will
hat die vier auch getroffen
als er durch sein land ging...
Alle diese begegneten ihm
aber er wandte sich nicht ins gebirge der weisheit
sondern er lud sie zum essen ein
an seinem tisch sassen sie
alter und hunger krankheit und tod
auch zogen sie mit ihm die staubigen wege...

Dorothee Sölle

Klaus Huber: "Erniedrigt - Geknechtet - Verlassen -Verachtet..."

Een inleiding.

Bij een toespraak in 1978 definieerde Klaus Huber zijn creatieve bedoelingen als volgt:

"Voorspraak voor al degenen, wier stem niet gehoord wordt en wier spraak verstomd is. Het volk sterft namelijk nooit. Het geweten van een huidig tijdsgewricht wordt gevormd door het geweten van degenen die bereid zijn om nooit op te geven. Een concrete utopie: verandering van de toekomst door het heden.

Ernesto Cardenal zegt dat als volgt: 'ik zing een land dat spoedig geboren wordt...'"

Het is opvallend hoeveel werk en plannen van Klaus Huber zich de laatste tijd concentreren rond teksten van Ernesto Cardenal. Ook zijn nieuwste partituur heeft als vertrekpunt een tekst, die feitelijk uit één ononderbroken reeks Cardenal-gedichten bestaat. Deze poëtische laag wordt aangevuld met taalkundig heel ongekunstelde, maar wel heel plastische berichten van drie individuen, drie lotgenoten in het lijden:

— **Florian Knobloch**, een joegoslavische gastarbeider in een west-europese metaalgietery,

— **Carolina Maria de Jesus**, een braziliaanse negerin uit de krottenwijken van Sao Paolo,

— **George Jackson**, 11 jaar lang, tot zijn dood toe, gedetineerd in verscheidene gevangenissen van de USA.

Hun lot vertoont sterke overeenkomsten, ondanks alle verschillen in ras, land en politiek klimaat en ongeacht of ze schuldig of onschuldig moesten lijden.

Het omvangrijke apparaat, dat dit werk van Huber vereist, maakt onder de medewerkenden geen zorgvuldige scheiding in klankkleur en ruimtewerking zoals de klassieke formulering "voor soli, koor en orkest" dat suggereert. Het apparaat moet beschouwd worden als een klankbron, waaruit, deel na deel, nieuw geconcipeerde groepen worden gerecruteerd, zoals dat met het orgel en zijn registers gebeurt.

De drie voornaamste stemmen vervullen van tijd tot tijd werkelijke rollen:

— deel 1: Knobloch (tenor/spreekstem)

— deel 2: Carolina (mezzo-sopraan)

— deel 3: Jackson (bariton)

Elders maken ze deel uit van het ensemble van 16 solo-stemmen.

Dit ensemble vervult niet de functie van een afzonderlijk 'Ripieno-koor' aan de spits van het veertig tot zestig man sterke 'Tutti-koor'; de 16 solostemmen zijn feitelijk de protagonisten. Als ensemble maken ze wel deel uit van de verschillende instrumentale groepen. Zowel instrumentalisten als solo-stemmen vormen in het verloop van het stuk steeds andere combinaties en wisselen op het podium dan ook van plaats.

Deze veranderingen voegen zich naar de wetmatigheden van een heel eenvoudig basisplan: de grote hoeveelheden tekst, die zich aan het begin op twee of meer niveaus bewegen (inhoud en taal!) worden naar gelang het einde nadert steeds korter, tot er dan slechts één enkel niveau overblijft. Ook de tijdsduur der zeven delen neemt gradueel af en dat geldt ook voor het aantal vokaal-instrumentale groepen: zeven in deel 1, vijf in deel 2, drie in deel 3, twee in deel 4. De delen 5 en 6, respectievelijk voor kamermuziekensemble en kamerorkestbezetting, brengen alle krachten tenslotte in zeven samenhangende groepen samen, als voorbereiding op het tutti in deel 7.

Proloog

Terwijl op een scherm de tekst van de proloog zichtbaar wordt, ontstaat er buitengewoon zachtjes een klank, die taal wordt - de geluidsband gaat voor, het koor neemt het over -

Twee vokaal-instrumentale kreten ("Mein Gott...") breken door het koor heen. Het houdt zich in en geeft de klank weer terug aan de geluidsband.

Deel 1

Koor, solo-stemmen (Knobloch = tenor/spreker), orkest in zeven groepen, geluidsband.

Duur: ca. 13'

De psalmttekst van Cardenal (psalm 21) en het verhaal van de metaalgieter Florian Knobloch zijn in elkaar verstrengeld. Het koor wordt bij het zingen van de psalmttekst niet onderbroken: met behulp van een geluidsband worden de 17 inlassen overbrugd en wel zo, dat de indruk ontstaat van koorklanken die aan het eind van elk fragment bewegingsloos blijven staan. Het koor, dat in geluidssterkte op de achtergrond blijft, functioneert zo als het ware als een Cantus Firmus; het krijgt een tegenstem in de heftige aanklacht van het verhaal. Knobloch (tenor/spreker) vindt bondgenoten in Carolina, Jackson en andere solostemmen. Zijn onophoudelijke "Glaubt mir, Leute..." verleent de aanklacht een intens accent. De instrumentale groepen, waaruit de stemmen centraal opklinken, brengen een onherroepelijke en automatisch lopend systeem in werking, waarvan de agressiviteit nu en dan alleen maar wordt afgezwakt om heviger dan tevoren te kunnen oplaaien. Elke groep, ook het koor, heeft een verschillend en onafhankelijk metrum en tempo (2-3 co-dirigenten en een koordirigent). Pas aan het slot ("Um der Unterdrückten willen..."), psalm 12) breekt deze feilloos inelkaar grijpende motoriek af, om plaats te maken voor een strikt synchroon lopende "vrijheidszang".

Deel 2: Armut, Hunger, Hunger...

solostemmen zonder koor (Carolina = mezzo-sopraan), orkest in vijf groepen, zonder geluidsband.

Duur: ca. 12'

Op de voorgrond klinkt - in de oorspronkelijke taal - het als een dagboek verlopend verhaal van de Braziliaanse negerin Carolina Maria de Jesus. Een breed scala aan vokale middelen probeert zo genuanceerd mogelijk recht te doen aan de ontelbare gevoelens die het verhaal oproept. De mezzo-sopraan wordt door de altstemmen van commentaar voorzien. Een tweede tekstlaag, met fragmenten uit het gedicht "Orakel über Managua" van Cardenal, gezet voor de rest van de solo-stemmen beschrijft zonder omhaal en meedogenloos de 'Favela' *Acahualinca* uit Nicaragua. Temidden van de verspreide tekstherhalingen dringen de kreten 'La injusticia' en 'Acahualinca' steeds nadrukkelijker door tot de oppervlakte, als een leitmotiv.

Zoals in deel 1 het werkklimaat van Knobloch werd gekenmerkt door een machinale, automatische muziek, zo worden in deel 2 allerlei versleten en vervreemdende varianten van de traditionele 'mooie' muziekklink gebruikt om de troosteloosheid te duiden van de wereld der krottenwijken in Latijns Amerika en elders. Zelfs restjes van geluk die mensen bij het zien van groen wordende bomen of van kwetterende vogels voelen opkomen, bieden in deze context geen voldoende aanleiding meer om nog wat kleur aan te brengen.

Deel 3: Gefangen, gefoltert...

Ontwerp: solostemmen zonder koor (Jackson = bariton), orkest in drie zeer kleine groepen, zonder geluidsband.

Duur: waarschijnlijk ca. 6'

Dit deel wordt te zijner tijd gecomponeerd.

Deel 4: Steht alle auf, auch die Toten...

(Las campesinas del Cuá)

solostemmen met koor, orkest in twee groepen, geluidsband.

Duur: ca. 10'

Dit deel ontleent zijn energie innerlijk en uiterlijk aan een heel bijzondere opzet om geleidelijk de spanning te kunnen opvoeren.

Een kort, ingehouden fragment, waarin de meer gesmoorde dan uitgesproken tekstdeeltjes van twee der solostemmen door bijpassende instrumentale klanken worden ingebed, wordt overstemd door het scherp afgemeten scanderen van marcherende troepen (geluidsband). De stappen provoceren de fortissimo-inzet van een paar maten durend, brutaal stuk marsmuziek (orkestgroep 2). Wanneer dat fragment verstomt, klinkt van ver het koor met de woorden uit Cardenal's "Las campesinas del Cuá". Dit model wordt op vier verschillende manieren gevarieerd; de solostemmen breiden zich uit; de marsinzetten veranderen en de koor-inlassen worden luider. Zingen gaat over in spreken.

De vijfde variatie loopt uit op een explosieve 'Ausbruch 1':

"A desalambar!... Haal de omheiningen neer!"

Dit deel, het meest contrastrijke van de hele partituur, culmineert in een nog langduriger 'Ausbruch 2', die het uitschreeuwt: "Steht alle auf, auch die Toten!"

Vier keer wordt de mars nog eens ingezet, in een steeds meer gereduceerde bezetting. Het brute marslawaaï wordt als het ware gebroken en lost op... Solostemmen en instrumenten gaan in elkaar op in steeds hoger gelegen, heldere klankgebieden.

Deel 5: Senfkorn

Kleine bezetting: jongenssopraan, hobo, viool, altviool, cello en clavecymbel.

Duur: 6' tot 7'

Deel 4 greep terug op de 1ste helft van een programmatische compositie, die iets eerder is ontstaan: "...Ich singe ein Land, das bald geboren wird..."

(1978/79). Huber schreef dit korte werk voor een ensemble van muziekstudenten, uit diepe verontwaardiging over de toenemende gruwelijke onderdrukking in Nicaragua. Het werd opgedragen aan Ernesto Cardenal en het volk van Nicaragua.

De 2de helft van deze 'Urfassung' wordt verwerkt in deel 6 van deze compositie. Ook voor het deel dat beide helften scheidt, citeert Huber weloverwogen uit een ander eigen werk. Dit vijfde deel is het korte werk 'Senfkorn', dat in 1975 ontstond 'in memoriam Luigi Dallapiccola', met de dedicatie 'voor de vredelievende stad Brescia'. 'Senfkorn' kan twee betekenissen hebben: het kan 'zaad' betekenen, maar ook het middelpunt van dit hele werk. Op zo natuurlijk mogelijke toon reciteert een jongenssopraan, temidden van de heldere zetting der 5 instrumenten, uit de visionaire psalm 26 van Cardenal. De instrumenten gaan samen op, stap voor stap, en bereiden de inzet voor van een Bach-citaat. In het voorwoord van de partituur licht de componist dat als volgt toe:

"Als middelpunt van dit stuk verschijnt een citaat: het begin van de bas-aria 'Es ist vollbracht' uit Bachs Kantate 159, getropeerd op teksten van Jesaja, die de vrede van het einde der tijden profeteren: 'een kleine knaap weidt ze; koe en beer worden vriend en in elkaars leger werpen ze hun jongen.' De jongenssopraan is de drager van het getuigenis van de Cardenal-teksten: hij belichaamt een nieuwe (betere) wereld."

Deel 6 Tagesanbruch (Amenecer)

7 solostemmen, zonder koor, kamerorkest (niet opgedeeld), geen geluidsband.

Duur: ca. 5' - 6'

De muziek van dit deel is licht, eenvoudig en heel zacht.

Een begin-akkoord, verlevendigd door asynchrone, op zichzelf staande regelmatige herhalingen, glijdt langzaam over in een tweede akkoord, in een derde akkoord dat niet meer van stuctuur verandert, maar alleen nog van instrumentale kleur.

Het slagwerk klinkt verbrokken en afzonderlijk; concreet geluid van bestek,

hout, steen en ijzer neemt toe; afzonderlijke klanken van piccolo en piano kunnen geassocieerd worden met een vogelroep.

Een aantal solostemmen spreekt/zingt zinnen uit het gedicht "Amener" van Cardenal; de stemmen maken elkaar als het ware wakker, herhalen, steunen en bekrachtigen elkaar. Allen spreken van het aanbreken van de dag, en van de opgave van de nieuwe dag.

Was het niet juist op het moment van het ontwaken, op het moment van de vernieuwing, dat de mooiste liederen op de dag gezongen werden?

(Ambrosius, Cardenal)

Klaus Schweizer

Deel 7 Das Volk stirbt nie (El Pueblo nunca muere)

16 solostemmen (Knobloch, Carolina, Jackson), koor,
orkest (in 7 groepen).

duur: 2' - 3' of meer

nog in fase van ontstaan

In een uitbarsting van alle krachten ballen koor en solostemmen zich samen tot een hymne-achtige prosodie. Ze scanderen op 3 verschillende tijd niveaus, wisselen af tussen zeer dichte akkoordmassa's en eenstemmigheid; ze scanderen de lapidaire zinnen van Cardenal:

"Das Volk ist unsterblich - lächelnd tritt es aus der Leichenhalle - Ich singe ein Land, das bald geboren wird - das Volk stirbt nie"

Vier korte delen, die goeddeels hetzelfde betekenen.

Over deze delen heen is het orkest als het ware uitgespannen, verdeeld over vier groepen; van deel tot deel verandert het nauwelijks: eerst statisch-akkoordisch, dan de gestage verandering van het begin-akkoord, vervolgens een deel dat het basis-interval in een ostinato verdervoert tot er een indruk van wijd klinkende klokken ontstaat. In het vierde deel ten slotte een citaat uit het opstandingskoraal 'Christ lag in Todesbanden', in een zetting van Bach (een eigen tempo, onafhankelijk van de overige muziek).

Uit de koraalzetting is het basismateriaal van dit deel afgeleid.

De duur van de vier delen samen is niet veel langer dan een Bach-koraal.

De vorm van deel 7 blijft open-, er zijn twee mogelijkheden:

— Uit de herhaling van de vier delen, die een steeds kleinere bezetting vergen en steeds zachter klinken, ontstaat door permutatie een 'tweede strofe' van de 'hymne' (een nieuwe tekst); dat gebeurt trapsgewijs: eerst geen Bach-citaat meer, dan geen akkoordverandering meer, dan geen statische orkestklank meer, tot het steeds repeterende klokgelui (quasi ostinato alleen nog in het slagwerk) tot rust komt.

of:

— Uit het steeds breder klinkende wijdse klokgelui ontstaat in een van de vokaal-instrumentale groepen een lang gezang, een cantilene tussen eenstemmigheid en veelstemmige heterofonie.

Elke instrumentalist/zanger kiest uit de gegeven partiel zijn eigen stemvoering; er wordt hem bij het uitvoeren veel vrijheid en verantwoordelijkheid gegeven. Bijna canonisch zet de ene na de andere groep in, om zich ten slotte te verenigen in een 'Gezang van allen': "Ich singe ein Land, das bald geboren wird. Der See, an einigen Stellen blau, an anderen wie Silber und Gold. Am Himmel fliegen die Reiher."

Klaus Huber

Samenvatting: hoe de componist het ziet

Uitgangsthema van **deel 1** is de volledige afhankelijkheid en het isolement van het individu (Florian Knobloch als arbeider in een gieterij; het wordt gepresenteerd in de verschrikkelijk onverbidelijke onderlinge horigheid van versplinterde groepen die kapot gaan in het keurslijf van het automatisme (hier: 7 vocaal/instrumentale groepen, die meestal optreden in verschillende tempi, onder verschillende dirigenten); zo gaat **deel 2** (Acahualinca) over de totaal hopeloze toestanden, die elke vorm van opstand van een sterk individu neerslaan (en ondanks haar ellende is Carolina een imponerende persoonlijkheid). Elke muzikale beweging gaat steeds weer onder in de modder van het riool (Der Mond flimmert über die Scheisse).

In **deel 3** is het het algeheel isolement van 11 jaar gevangenis, tijdens welke de neger George Jackson, ondanks zijn omgeving, een indringend revolutionair bewustzijn ontwikkelt (in mijn concept vormgegeven in de stem van de bariton alleen, verscheurd, gekweld door steeds weer tot hem doordringende brokstukken, flarden van een folterscene achter de muur... (Cardenal).

Dat duurt tot **deel 4**. Daarin gaat het om een confrontatie tussen enerzijds de meest brute onderdrukking (9 soorten onderdrukkingsmuziek, steeds voorafgegaan door het geluid van marcherende troepen) en anderzijds de kracht van het volk om in opstand te komen (Steht alle auf, auch die Toten), uitgedragen en uiteindelijk gedreven tot een 'bevrijdend syllabische muziek, waarin het spreken een expressieve betekenis heeft'. (Koor: Viniendo al ranchito, sucios y gloriosos). Het koor wordt steeds weer onderbroken als door een commentaar van de geschiedenis: Las campesinas del Cuá.

Deel 5 is zowel zaad (uitgangspunt) als doel (middelpunt) van het concept: de utopische profetie van een wereld der vrede door een jongensstem (Jesaja/Cardenal).

In **deel 6** verschijnt de utopie concreet als het ontwaken van de mens bij het aanbreken van de dag (Noch dunkler wurde die Nacht, doch darum, weil es Tag wird) in een land dat met hooggespannen verwachtingen op de toekomst hoopt (Amener).

In **deel 7** leidt dat tot de vereniging van alle muzikale middelen, en alle medewerkers in het getuigenis "Das Volk stirbt nie".

Klaus Huber

Uit het voorwoord tot de dichtbundel Meditation und Widerstand (1977) van Ernesto Cardenal.

Van mooie visioenen kan de mens prachtig in verheven stemming raken. Dat is altijd al 'des dichters' geweest: de betere stand in haar ledigheid, als ook zij zich onbevredigd voelt, met mooie grote visioenen verheffen.

Een groot dichter als Cardenal beschikt over de macht om de betere wereld der liefde, de liefdesklank van het universum voor te dromen. De mens leest dat zo graag in een vrij moment, en vergeet dan de wereld om zich heen. De Somoza's, gesteld dat ook zij lezen, kopen dergelijk tijdschrift in bibliotheek uitgave, genummerd en door de auteur gesigneerd: poëtisch dwepen met ideale werelden en nieuwe mensen. Ongevaarlijk Opium voor Weltschmerz, zelfs voor die van de Somoza's.

Maar:

De boodschap komt uit het massagraf. Uit de hel, die vandaag Latijns Amerika heet. Laatste nieuws: de chefs van de geheime politie van alle dictaturen daar (en bijna elk land in Latijns Amerika heeft er een) zijn in Buenos Aires bijeengekomen om een samenwerkingsbureau op te zetten. Het asylnet (op dit continent een oude traditie) is afgeschaft.

Elk land zet zijn duizenden immigranten vast en schuift ze door naar de afdelingen van de geheime politie die zorgen voor foltering en moord. Het beste van de jeugd van een heel continent, geëngageerde professoren en schrijvers, arbeiders en boeren, die de anderen wisten mee te slepen, allemaal worden ze omgebracht, zodat onder de Somoza's - de naam wordt symbool voor het dichte net van onderdrukking op het hele continent - en hun handlangers een miljoenenmassa overblijft die niet in opstand kan komen, omdat ze als kleine

kinderen door ondervoeding een levenslang hersenletsel hebben opgelopen. De handlangers - dat zijn de Amerikaanse bonzen boven de Somoza's. Wat in de USA welvaart is -en dan nog slecht verdeeld-zou zonder de plundering van de "achtertuin" niet kunnen bestaan.

Handlangers zijn de multinationals, ook het soort dat de schamele voeding van een uitgedroogde moederborst probeert te vervangen door babyvoeding, waaraan de kinderen van analfabeten ten gronde gaan, omdat de moeders de gebruiksaanwijzing niet kunnen lezen; ook de concerns die gigantische grondstukken in het Amazona-gebied opkopen, waaruit de Indios en kleine boeren worden weggemoord:

Cardenal: "Van 1900 Muducuras nog 1200 - Van 4000 Carajas nog 400. /De Tapalumas: helemaal. De privé-aankoop van Eden/ of van de groene Hel."

Handlangers zijn ook wij, wij kopers en lezers, wij die deze stem uit het massagraf horen, ook wij die mee profiteren van de uitbuiting van dat continent; ook in onze naam "geweerkolven op het hoofd, het kinhaken met vastgebonden polsen, de elektroden", ook wij, naamloos verbonden met "de geschiedenis van het schreeuwen van Cuá...de geschiedenis die de boerinnen van Cuá vertellen / huilend vertellen."

Complice - complice, c'est pire qu'auteur, roept Charles Peguy:

Handlanger - handlanger, dat is erger dan dader.

Helmut Gollwitzer

Bronvermelding:

De tekst van Klaus Schweizer is een fragment uit: *Kunstpreis an Klaus Huber: Es geht um ein Bekenntnis...* - in Basler Zeitung van 15 November 1978.

Ernesto Cardenal "Die Bäuerinnen aus Cuá" uit: *Meditation und Widerstand Dokumentarische Texte und neue Gedichte*, Gütersloh, Gütersloher Verlagshaus 1980

Uit het voorwoord van Sergio Ramirez aan Hermann Schulz: **Ein Land wie Pulver und Honig. Ernesto Cardenals Brüder: Verzweifelte und Hoffende**, Gütersloh, 1978.

Het gedicht van Dorothee Sölle is de basis voor het gelijknamige werk van Klaus Huber voor contrabas en 18 instrumenten. Hier geciteerd naar Wolfgang Sandner: "Retten soll Musik den Menschen, nicht trösten. Was ein Komponist heute für die Gesellschaft tun kann - Vier Fragen an Klaus Huber", in *Musik und Medizin* (1979) nr.6

Redactie: Jürg Stenzl

Vertaling: Frans van Rossum

Lees de HOLLAND FESTIVAL-krant: Achtergronden en hoogtepunten uit het programma plus achttien pagina's interviews. Gratis verkrijgbaar in de theaters en concertzalen. In samenwerking met **NRC** **HANDELSBLAD**
